

Pytania i odpowiedzi z webinaru „Dobre praktyki i innowacyjne rozwiązania w realizacji projektów przyrodniczych – przykłady skutecznej ochrony przyrody w praktyce” 04.08.2025

Panie Doktorze mam dwa pytania : 1. Jaką opinię ma Pan na temat sandarium ? w porównaniu z domkami dla owadów/ skupiskiem gałęzi/ konarów 2. Czy ogrodzenie terenu siatką ogrodzeniową o oczkach 50x50 (która ma chronić przed dużymi ssakami aby nie zniszczyły młodych chronionych drzew itd) zaburza niestety migrację płazów , małych ssaków ? Dziękuję za informację Daniel Kowalczyk

1. Zarówno sandaria jak i tzw. domki dla owadów (zbudowane z pustych łodyg roślin) są dobrym sposobem wzbogacenia środowiska w miejsca do gniazdowania dla różnych gatunków owadów. Oba rozwiązania można stosować w ochronie tych zwierząt.

Sandarium, czyli specjalnie przygotowane miejsce z piaskiem, najczęściej w suchym i dobrze nasłonecznionym terenie bez roślinności jest przeznaczone dla owadów gniazdujących w ziemi. Z takich miejsc będą korzystały takie gatunki, jak: *Andrena flavipes*, *Andrena fulva*, *Andrena vaga*, *Halictus rubicundus* czy *Halictus scabiosae*.

Domki dla owadów mogą być zbudowane z różnych materiałów, m.in. z gliny (wówczas będą przydatne dla owadów ściśle związanych z tym podłożem). Te najbardziej typowe, czyli zbudowane z pustych łodyg roślin będą dobrym miejscem do gniazdowania m.in. dla: *Osmia bicornis*, *Osmia cornuta*, *Osmia caerulea*, *Heriades truncorum*, *Megachile centuncularis* czy *Anthophora furcata*, które budują gniazda liniowe z komorami lęgowymi z pyłku, gliny lub wyścieliny roślinnej.

2. Siatka ogrodzeniowa o oczkach 50x50 mm nie stanowi przeszkody dla płazów, ale może utrudnić czy wręcz uniemożliwić przemieszczanie się małych ssaków, takich jak jeże.

Gdzie można szukać dofinansowań na różnego typu działania?

To zależy od wielu elementów, np. kto składa wnioski, na jaki typ działania, na jakim obszarze przewidziane są działania itd.

Przykładowo, jeżeli szukamy źródła finansowania działań dotyczących ochrony zabytkowych parków na terenach wiejskich, to możemy skorzystać z dotacji:

- Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Departament Ochrony Zabytków), które prowadzi program mający na celu zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego; finansowane są działania polegające na konserwacji i rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianiu na cele publiczne; można uzyskać dotację na ochronę np. założen dworsko-parkowych, w tym: rewaloryzację parku oraz pielęgnację drzew i krzewów.
- Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, z których można otrzymać dofinansowanie m.in. na działania związane z utrzymaniem i zachowaniem parków oraz ogrodów, będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Punkt dla Przyrody

- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, z którego możliwe są dotacje na ochronę zabytkowych parków.
- Norweskiego Mechanizmu Finansowego, który oferuje wsparcie dla projektów ekologicznych w Polsce, w tym dla ochrony gatunków zagrożonych.
- Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków: organ ten może udzielić niezbędnych zezwoleń i opinii, a także wskazać dodatkowe źródła finansowania.
- Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich - może finansować działania związane z ochroną środowiska na terenach wiejskich.
- Lokalnych samorządów: gminy i powiaty często mają własne programy wspierania kultury i ochrony środowiska. Warto zwrócić się do nich z wnioskiem o dofinansowanie.
- Fundacji dziedzictwa kulturowego: w Polsce działa wiele fundacji, które zajmują się ochroną zabytków. Warto poszukać tych, które specjalizują się w ochronie parków i ogrodów historycznych na danym terenie.
- Programów unijnych, w tym programów operacyjnych (zarządzanych przez samorządy wojewódzkie), mogą wspierać lokalne inicjatywy związane z ochroną przyrody, które finansują projekty z dziedziny kultury i ochrony środowiska czy Lokalnych Grup Działania; przy ukierunkowaniu działań na ochronę bioróżnorodności czy rozwój zielonej infrastruktury można skorzystać z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Funduszu Europejskiego na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 czy Programu LIFE.

Dodatkowo można korzystać ze środków pozyskanych od sponsorów indywidualnych (prywatnych): osoby zainteresowane ochroną zabytków mogą wesprzeć finansowo takie działania - pozyskanie środków za pomocą platformy crowdfundingowej umożliwia zbieranie środków od wielu osób na realizację konkretnych projektów.

Pomoc w takich działaniach można uzyskać od różnych podmiotów zajmujących się ochroną dziedzictwa kulturowego, np. od Fundacji Kultury BEZ GRANIC, Europejskiej Fundacji Ochrony Zabytków czy Fundacji Mosty Kultury.

Na inne działania związane z ochroną gatunków lub siedlisk można pozyskać dotacje z następujących instytucji:

- Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, z których można otrzymać dofinansowanie m.in. na działania związane z ochroną zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych oraz na edukację ekologiczną.
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, z którego możliwe są dotacje na działania związane z ochroną zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych oraz na edukację ekologiczną.
- Norweski Mechanizm Finansowy (Fundusze norweskie i EOG: środki pochodzące z Norwegii, Islandii i Liechtensteinu), który oferuje wsparcie dla projektów ekologicznych w Polsce, w tym dla ochrony gatunków zagrożonych.
- Programy unijne, w tym:

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych

1. Fundusz Europejski na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027. Program FEnKS oferuje dofinansowanie na projekty związane z ochroną zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych. W ramach konkursu FENX.01.05-IW.01-003/24, prowadzonego przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, dostępne są środki na działania takie jak:

- Ochrona in-situ lub restytucja gatunków zagrożonych wyginięciem.
- Odtwarzanie siedlisk i kształtowanie warunków dla ich trwałego zachowania, m.in. poprzez poprawę warunków hydrologicznych czy eliminację gatunków inwazyjnych.
- Zmniejszenie presji na gatunki i siedliska, np. poprzez ograniczanie dostępu do ostoi wybranych gatunków czy ukierunkowanie ruchu turystycznego.
- Ochrona ex-situ lub wprowadzenie rodzimych gatunków zagrożonych wyginięciem do siedlisk zastępczych.
- Działania monitoringowe i edukacyjne podnoszące świadomość ekologiczną społeczeństwa.

2. Programu LIFE - Unijny instrument finansowy wspierający projekty z zakresu ochrony środowiska i klimatu.

3. Programy operacyjne - w niektórych województwach ogłaszane są konkursy na dofinansowanie projektów związanych z ochroną przyrody i rozwojem infrastruktury turystycznej. Przykładowo, w województwie kujawsko-pomorskim w ramach działania 2.15 planowane są przedsięwzięcia zwiększające potencjał przyrodniczy regionu poprzez:

- działania bezpośrednio związane z ochroną siedlisk i gatunków.
- rozwój infrastruktury związanej z właściwym ukierunkowaniem ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo.

Parki narodowe mogą korzystać ze środków finansowych funduszu leśnego, m.in. na ochronę gatunków zwierząt i roślin na terenach leśnych czy zwalczanie IGO.

Widzę tylko problem „zielone dachy” z fotowoltaiką na dachach - budynki użyteczności publicznej widać, że coraz częściej mają instalacje na dachu

Panele fotowoltaiczne nie stanowią zagrożenia dla „zielonych dachów”. Te dwa elementy można pogodzić, gdyż nie wszystkie dachy nadają się pod fotowoltaikę, a ponadto nie trzeba wszystkich dachów przerabiać na „zielone dachy”.

Czy zastosowana przez Państwa metoda usuwania barszczu sosnowskiego była skuteczna?

Metoda zwalczania barszczu Sosnowskiego zastosowana w otulinie Wigierskiego Parku Narodowego była skuteczna i polegała na wycięciu pędów nadziemnych z całego obszaru zwalczania, a następnie na części obszaru przeprowadzono głęboką orkę i wapnowanie, a na pozostałej części (bardziej zdegradowanej) zebrano 10 centymetrową warstwę ziemi i zastąpiono ją nową bez nasion barszczu. Zebrana ziemia została składowana w pobliskim wyrobisku żwirowym i również podlegała wapnowaniu (składowisko było monitorowane, a wyrastające co jakiś czas rośliny barszczu były niszczone). Metoda wymiany warstwy ziemi, w której znajduje się bank nasion barszczu, jest

najskuteczniejszą metodą zwalczania tego gatunku, ale nie na każdym obszarze można zastosować tą metodę. Jednocześnie jest to metoda, która w bardzo dużym stopniu oddziałuje na gatunki niedocelowe.

[I ja się jeszcze dopytam czy jest jakaś skuteczna metoda zwalczania sumika karłowatego](#)

Najskuteczniejszym rozwiązaniem przy zwalczaniu sumika karłowatego *Ameiurus nebulosus* jest osuszanie i całkowite wyczyszczenie zbiornika, a następnie pozostawienie go w stanie suchym przez kilka tygodni (zniszczeniu ulegną zarówno ryby jak i ich ikra). Metoda ta jest dostępna tylko w małych, zamkniętych zbiornikach wodnych i niestety oddziałuje negatywnie również na inne organizmy. W zbiornikach, których nie da się osuszyć, można odławiać sumika za pomocą pułapek, żaków, sieci stawnych lub elektropołówów, jednak ta metoda pozwala jedynie ograniczyć populację tego gatunku i z reguły nie zapewnia pozbycia się problemu. Nie zaleca się stosowania preparatów chemicznych, np. rotenonu, bo są to środki nieselektywne i uśmiercają także inne organizmy wodne.

Kluczową zasadą zwalczania inwazji tego gatunku jest przestrzeganie przepisów prawnych zabraniających zarybiania wód tym gatunkiem oraz natychmiastowe usuwanie złowionych osobników.

[Gdzie oprócz stron rządowych funduszeuropejskie.gov.pl , NFOSiGW czy WFOSiGW szukać dofinansowań dla projektów prośrodowiskowych w przypadku gdy wnioskodawcą byłby NGO \(fundacja\)?](#)

Wszystkie źródła finansowania projektów prośrodowiskowych wymienione powyżej są dostępne dla NGO (oprócz funduszu leśnego). Ponadto, organizacje pozarządowe mogą szukać środków finansowych w Lokalnych Grupach Działania.

[Ostatnie Pytanie z mojej strony - Panie Doktorze czy ma Pan wiedze czy dla Lasów Państwowych będą przewidziane środki zewnętrzne na walkę z gatunkami inwazyjnymi - w woj lubuskim mają np. duży problem z szopem praczem](#)

Nie ma środków finansowych wyodrębnionych tylko dla Lasów Państwowych. Lasy Państwowe mogą korzystać z funduszu leśnego na różne działania ochronne, w tym na zwalczanie IGO. Ponadto, LP mogą ubiegać się, taki jak i inne podmioty, o środki na ten cel z innych źródeł finansowych (NFOSiGW, LIFE, FENIKS, Fundusz Norweski, Programy regionalne). Jeżeli nawet pojawi się jakieś źródło finansowania niedostępne dla LP, to można wejść we współpracę z innymi podmiotami (np. parkiem narodowym, organizacją pozarządową, gminą) i pozyskać wspólnie te środki (wówczas beneficjentem głównym jest podmiot uprawniony do starania się o te środki).

Punkt dla Przyrody

Zastanawiam się czy substancja o nazwie rotenon zawarta w korze niektórych drzew nie byłaby skuteczna w zwalczaniu niechcianych gatunków ryb.

Niestety, rotenon nie działa selektywnie, m.in. negatywnie oddziałuje na płazy oraz niektóre bezkręgowce wodne. Do stosowania środków chemicznych w zwalczaniu IGO należy zawsze podchodzić indywidualnie, rozpatrując wszystkie konsekwencje stosowania takich rozwiązań oraz oczekiwane rezultaty. Niekiedy trzeba wybrać mniejsze zło.

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych